

Vad är Mångfald?

En studie om lärare samt ledning i två skolor i olika delar i Sverige upplever mångfald till sin dagliga verksamhet.

Examensarbete
Läraryrket
Höstterminen 2007
Emelie Stolth & Maryam Nadjati Giliani
Handledare: Anna Hagborg

Förord

Vi vill börja med att tacka varandra, Emelie och Maryam för att vi har haft tålamod, peppning och livliga diskussioner genom studiens gång.

Denna uppsats hade inte varit genomförbar om inte våra underbara och hjälpsamma informanter hade ställt upp med tid, generositet och engagemang. Vi vill rikta ett stort tack till dessa själar.

Sista men inte minst vill vi tack vår handledare Anna Hagborg, högskolelektor i ämnet etnologi på Södertörns Högskola. Hon har varit en stöttepelare och väglett oss under studiens gång. Tack!

Solna januari 2008

Emelie Stolth och Maryam Nadjati Gilani

Abstract

The subject of this paper is to examine the view of diversity among ten teachers and three principals in the Swedish compulsory school. The purpose is to investigate how they relate to the diversity and in what ways it is involved in their work.

The French sociologist Pierre Bourdieus basic ideas of habitus, capital and field are used as a theoretical starting point. The study is mainly based on interviews supported by literature in the subject area.

The findings show that diversity is associated with ethnicity among all informants. The drawn conclusion is that this is partly due to the mediated picture but also since ethnicity mainly serves as a starting point in the literature.

Keywords: Habitus, Capital, Field and Diversity.

Innehållsförteckning

Förord

Abstract

1. Inledning	s.4
1.1 Syfte och frågeställningar.....	s.5
1.2 Teori och centrala begrepp.....	s.5
1.3 Kultur.....	s.8
1.4 Etnicitet.....	s.9
1.5 Mångfald.....	s.10
1.6 Skolans roll och vision.....	s.12
1.7 Material och metod.....	s.13
1.8 Tidigare forskning.....	s.16
1.9 Disposition.....	s.17
 Genomförande och analys	
2. Skolornas upptagningsområde ur ett socioekonomiskt perspektiv	s.17
2.1 Analys.....	s.20
 3. Vad är kultur?	s.21
3.1 Analys.....	s.23
 4. Vad är mångfald?	s. 24
4.1 Analys.....	s. 29
 5. Hem och skola	s. 31
5.1 Analys.....	s. 34
 6. Resultat	s. 36
 7. Referenslista	s. 39

Varje klassrumsdörr som vi öppnar är för oss som att dyka i det finaste och klaraste havet, eleverna är som tusentals simmande fisksorter. Inte bara för att de ser olika ut utseendemässigt men också för deras inre och personliga karisma. Som lärare händer det ofta att man drar alla elever under samma kam men det är viktigt att emellanåt påminna sig själv att eleverna också är individer.

”Liksom fisken inte vet att den omges av vatten innan den inandas luft, kan även vi stirra oss blinda i vårt eget system och tro att det inte existera andra lösningar t.ex. på samhällsfrågor. Man kan lära sig mycket genom att studera andra kulturer och samhällen. Paradoxalt nog kan man på så sätt få perspektiv och lära sig mer om sitt eget system.”¹

1. Inledning

”För mig är mångfald i klassrummet elever med annan etnicitet”², detta berättar en av våra informanter när vi frågar henne vad hon tänker på när vi säger mångfald. Ett snarlikt tankesätt hade även vi innan vi började lärarutbildningen med interkulturell profil, men numera har vi fått insikt om att mångfald är ett komplext begrepp, som omfattar annat än bara etnicitet.

Den svenska skolan ser idag inte ut som den gjorde för ungefär femtio år sedan, Sverige har fått medborgare från världens alla hörn, vuxna som barn med andra erfarenheter än vad vi i Sverige är vana med.³ I mötet med det nya krävs förståelse, respekt men framförallt kunskap. ”Vår värld har blivit mindre men också större”⁴. Globaliseringens framväxt har påverkat oss i mångt och mycket. ”Vi har fått en större kontaktyta men också större risker för konfliktfyllda möten mellan olika grupper”.⁵ Skolan för oss är en arena där alla människor ska kunna mötas och därför är det viktigt att man synliggör och respekterar mångfald.

Enligt läroplanen ska varje enskild individ lyftas fram och att man ska ta tillvara på dess erfarenheter.⁵ I ett samhälle präglad av mångfald ställs det andra krav på den svenska skolans

¹ Lahdenperä (1995) s 71

² ”Gunnilla”

³ Gerle (1999) s 13

⁴ Roth (2005) s 7

⁵ Roth (2005) s 12

⁵ Lärarens Handbok (2006) s 10

värderingar och normer. Enligt Börje Ehrstrand, rektor på Rinkebyskolan ska skolan egentligen ligga ett steg före samhällsutveckling.⁶ Är det så det ser ut i praktiken?

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka och jämföra hur lärare och ledning på två skolor ser på mångfald och om mångfald är aktuellt till deras dagliga verksamhet. Anledning till att vi har valt att fokusera oss på hur samtliga informanternas uppfattning är kring begreppet mångfald är för att det är ett intressant och aktuellt ämne för oss.

Vi använder oss av två övergripande frågeställningar för att nå studiens ändamål, nämligen:

- Vad betyder mångfald för informanterna?
- Hur påverkar det deras dagliga undervisning?

1.2 Teori och centrala begrepp

Centrala begrepp: habitus, kultur, mångfald och etnicitet

Vi har valt att utgå ifrån den franska sociologen Pierre Bourdieus tankar om mötet mellan människan och strukturer. I hans teori spelar relationen mellan ekonomiska och sociala förhållanden en central roll. Han talar om begreppet habitus, det vill säga inlärd handlingsmönster som avgör hur individen förstår, uppfattar, kännetecknar och värderar sin omgivning. Miljön som individen socialiseras i påverkar och formar hur man agerar, reagerar och beter sig, detta är osynligt och ofreflekterat för individen tills en främmande situation uppstår. Ett exempel på en sådan situation kan vara en person från arbetarklassen som hamnar på Nobel middagen. Situationen kan upplevas som en aning obekvämt, eftersom personen har ett habitus är inte gångbart. Alla människor har ett habitus men vissa människors habitus värderas och uppskattas högre än andras, detta beror på vilken miljö och grupp som man befinner sig i. I vår studie blir Bourdieus resonemang om habitus viktigt eftersom det påverkar människors uppfattning och värdering av sin omgivning.

⁶ Busk (2003) s 165 ff.

Eleverna skall, /.../ gå i skolan för att lära sig vilka de är, inte vad de kan bli. När skolan sätter upp explicita mål för personlighetsutveckling och säger sig vilja främja vissa egenskaper, ja då blir elevens habitus hemifrån oerhört mycket viktigare än den som han eller hon kan tillägna sig i skolan.⁷

Bourdieu belyser även begreppet kapital, som kan ses som en rad olika resurser som är det centrala i sociala relationer, enligt honom finns det fyra grundläggande kapital. Han talar vidare om fyra olika sorters kapital, socialt, ekonomiskt, kulturellt samt det symboliska kapitalet. För att nämna kort om vad dessa fyra kapital innebär enligt Bourdieu är:

<i>Socialt kapital</i>	förbindelse eller relationer med signifikanta andra som genererar karriäravgörande resurser.
<i>Ekonomiskt kapital</i>	i form av pengar, egendom och så vidare.
<i>Kulturellt kapital</i>	legitim kunskap, smak, konst, utbildning, språk osv.
<i>Symboliskt kapital</i>	innehav av prestige, ära och status i relation till fördärvandet av en eller flera av de andra kapitalformerna. Värdet av det symboliska kapitalet erkänns då det har accepteras som legitimt av andra. ⁸

Dessa fyra olika kapital är sammanflätande, de påverkar varandra ömsesidigt och är överförbara. Kulturellt kapital skiljer sig ifrån de övriga genom sin materialitet, det vill säga genom en förankring i sociala relationer. Kapitalet måste erkännas av någon eller några för att det ska ses som en tillgång. Kulturellt kapital kan relateras till en marknad. På marknaden kan det kulturella kapitalet bytas mot andra tillgångar exempelvis makt eller egendomar. Innehavande av ett kulturellt kapital kan i sin tur ge ett både ett symboliskt, ekonomiskt eller ett socialt kapital. Det ekonomiska kapitalet är överförbart om man ser till arv. Den sociala klass man föds in i är avgörande för vilket kulturella kapitalet man får.⁹ Föds man in i ett välbärgat hem medför det vissa fördelar såsom pengar, vilket i sin tur ger status och möjligheter i form av ekonomisk, symbolisk, socialt och kulturell kapital. En välbeställd familj har möjlighet att flytta till ett område med hög status och skolan i det området kommer att ha hög status eftersom de rekryterar eleverna inom närområdet. I den här sociokulturella miljön kommer barnen att möta, lära sig och internalisera vissa värderingstyper av det

⁷ Frykman (1998) s 64

⁸ Bunar (2001) s 29

⁹ Jonsson (1999) s 67

kulturella kapitalet. Det kan gälla allt ifrån studiemotivation, musik, kläder till framtidsplaner. Människors olika kapital påverkar deras möjlighet att leva tillsammans, det kan vara en bidragande faktor till att en värdekonflikt uppstår. Enligt Bourdieu utgör den dominerande klassens habitus normen för vilka kunskaper som ska premieras.¹⁰

Bourdieu menar vidare att utbildningssystemets uppgift och roll är att sortera och vara samhällsbevarande: ”Med ett slags magisk kraft som samhället tilldelar det, indelar utbildningssystemet den sociala världen, ger anvisningar om var och ens sociala plats och instiftar, välsignar, de utvalda som utvalda.”¹¹ Med detta synsätt har Sveriges utbildningssystem som uppgift att förmedla de svenska värderingarna samt den svenska kulturen, för att reproducera det svenska samhället.¹²

Ett annat begrepp som Bourdieu använder sig av i sina undersökningar är fält. Fält är enligt Bourdieu en dynamisk företeelse där det ständigt pågår kamper mellan individer eller institutioner om olika resurser och positioner. När en grupp avgränsade människor strider om något som de anser är gemensamt för dem då existerar ett socialt fält enligt Bourdieu. Som exempel till detta är det litterära fältet där författare, redaktörer, läsare, kritiker och förläggare genom en överenskommelse av ett värdesystem, där de strider om vad som är ”fin” litteratur och vilka som skall ses som bra författare. Det som står på spel i detta sammanhang är erkännande, smak och rätt till att bedöma etcetera.¹³ Enligt Bourdieu är personligheten anpassad efter det sociala fält där man befinner sig i och utvecklas därifrån.¹⁴

Kultur, Etnicitet och Mångfald

Förutom de teoretiska begrepp som vi lånat från Bourdieu så har också ett antal andra begrepp varit relevanta för vår studie. Anledningen till att vi har valt att fokusera på begreppen kultur, etnicitet och mångfald är för att samhället är i ständig förändring och i takt med globaliseringens framväxt har det blivit en ökad rörlighet mellan länders gränser och i detta har en rad nya begrepp etablerats för att ha möjlighet att förstå de nya situationer som uppstår

¹⁰ Bunar (2001) s 30

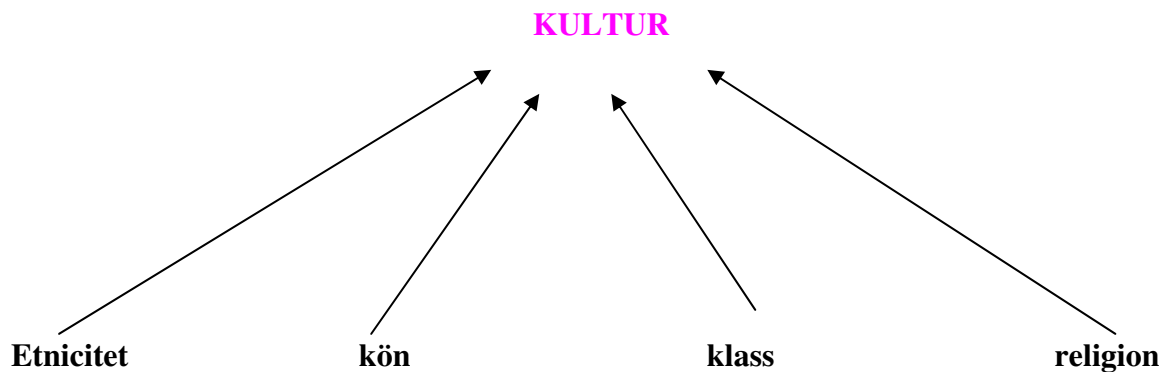
¹¹ Lahdenperä (1995) s 116

¹² Lahdenperä (1995) s 116

¹³ Bourdieu (1996) s 22 ff

¹⁴ Jonsson (1996) s 67

1.3 Kultur

Begreppet kultur förändras i takt med att människors livsvillkor förändras, det är ett dynamiskt begrepp.¹⁵ Det finns två huvudsakliga innebörder av kulturbegreppet, den ena är det *antropologiska* och ifrån det perspektivet ses kultur som en uppsättning av olika traditioner och värderingar som gör att människor förstår världen. Den andra innebörden är det *estetiska* kulturbegreppet och det definieras i konstnärliga och litterära uttryck såsom konst, film, litteratur, dans och musik.¹⁶ Kultur är ett debatterat ämne där olika individer, grupper och intressen kämpar om vilka ramar som ska gälla.¹⁷ Vi människor har en tendens att indela omgivningen i grupper för att få struktur och ordning runt omkring oss. Men när vi kategoriserar saker och ting finns det en risk att det uppstår abnormiteter, det vill säga avvikelser som inte passar in i normen. Abnormiteter skapar ”vi och dom” tänkande, vi speglar oss i dem, vi är det de inte är. Kulturen markerar skillnader och skapar identiteter.¹⁸ Vad är en kulturell identitet? Människan är och har alltid varit en sökande varelse. Tidigare var det huset och hemmet som stod för människans identitet. Om människan hade varit ute och rest så var längtan till hemmet alltid närvarande, sökandet efter jaget slutade alltid hemma. Nuförtiden ser både världen och tiden annorlunda ut. Idag finns inte samma förutsättningar att se kulturell identitet som något statiskt utan idag består den av olika möten med människor och olika vägar genom historien och världen. Om kulturell identitet fortfarande idag skulle ses som något bestående som i form av ett hus skulle det leda till problematiserade möten. Det är ett risktagande om man ser kulturen som en ägodel eftersom det kan uppstå främlingsfientlighet. Det är inte ägodelarna såsom exempelvis huset som är

¹⁵ Parsyk (1999) s 56

¹⁶ www.sverigemotrasism.se (2007-12-06)

¹⁷ www.sverigemotrasism.se (2007-12-06)

¹⁸ Ehn & Löfgren (2001) s 57 ff.

det viktiga utan det är mötet med andra. Det är i mötet med den andres kultur som ens egen kultur utmanas och förändras. En förutsättning är att det finns en vilja att överskrida gränserna och en möjlighet till att låta sig påverkas, en annan viktig faktor för att utveckla en ny kulturell mening är att det finns ömsesidighet.¹⁹

Samhället och skolan förändras hela tiden. Lpo94 betonar vikten av kulturell mångfald och som är utformad av de grundläggande värdena vilket bidrar till en gränssättning om vad kultur är. I detta förenklas respekten för olikheter. Lpo94 definierar inte tydligt vad kultur är utan kultur framträder när något betraktas som värdefullt för individer.²⁰ Förmågan att leva med kulturell mångfald innebär också att leva i det föränderliga och osäkra²¹. Skolan är en mötesplats där människor från olika kulturer möts och i mötet kan det uppstå konflikter. Konflikterna sker inte nödvändigtvis i mötet mellan svenskar och invandrar utan kan äga rum mellan olika sociala klasser och kön. Idag är det medelklasskulturen och manliga normer som dominerar den svenska skolan, liksom resten av samhället.²²

1.4 Etnicitet

En våg av etnisk medvetenhet har sköljts över världen de senaste femtio åren. På ett politiskt plan både i lokala och globala sammanhang har människors etniska tillhörigheter spelat en allt större roll. Idag finns det andra möjligheter att förflytta sig över världen och kommunicera med varandra än tidigare. Globaliseringens framväxt har minst sagt präglat människors liv.²³ Idag är inte Sverige ett homogent samhälle utan är ett land där människor med olika etniska bakgrunder möts. Numera sker det en indelning av samhället utifrån etniska kriterier och detta märks till exempel i boende och arbete. Den sociala uppdelningen benämns nuförtiden utifrån kulturella skillnader. Det finns olika synsätt på etnicitet. Det primordialistiska²⁴ synsättet kopplar ihop kultur med etnicitet som tillsammans bildar etnisk identitet. Synen på etnisk identitet är alltid givet och något naturligt. Ett annat sätt att se på etnicitet är ifrån det konstruktivistiska²⁵ perspektivet, man särskiljer etnicitet och kultur och

¹⁹ SOU (1993) s 9

²⁰ Runfors (2003) s 124

²¹ SOU (1996) s 9 ff

²² SOU (1996) s 18

²³ Olsson (2005) s 26

²⁴ Biologisk tillhörighet

²⁵ Social tillhörighet

istället fokuserar man på den sociala processen.²⁶ Etnicitet är som kultur ett föränderligt begrepp, det förändras i takt med samhället och människors livsvillkor.²⁷

Etnicitet inrymmer också värderingar och olika kulturella handlingar som skiljer en grupp från andra, några särdrag är historia, religion, språk, traditioner eller kläder. Etnicitet är ett begrepp som ofta används för att åtskilja majoritetsbefolkningen från minoriteten.²⁸ Etniska minoriteter är många gånger orättvist behandlande både fysiskt och socialt av majoritetssamhället²⁹. Ett mål som skolan har är att alla elever ska bejaka sin identitet samt får vara delaktiga och ha möjlighet till att påverka sin utbildning. För de elever som har en annan etnisk bakgrund betyder detta att de ska kunna behålla sin etniska tillhörighet, men vara medvetna om att de varken behöver stanna i sin ursprungliga eller anamma den svenska kulturen utan att ha möjligheten att utveckla en kultur för den tid de lever i.³⁰

1.5 Mångfald

Ett av de nya begrepp som har etablerat sig är mångfald och det är ett komplext begrepp. De har alltid funnits skillnader, tidigare var det mellan land och stad eller mellan olika sociala klasser³¹. Men först under 1990-talet har begreppet mångfald fått ökad uppmärksamhet i takt med att Sveriges befolkning har förändrats. Antalet invånare med utländsk bakgrund har fördubblats under åren 1999-2002, från 11 procent till 22 procent.³²

I den svenska lagstiftningen är mångfaldsbegreppet definierat utifrån kön, etnisk tillhörighet, religion/trosbekännelse, funktionshinder och sexuell läggning³³. Genom att samhället utvecklas och skolan blir allt mer mångkulturell menar Maria Borgström att lärarna måste utöka sin pedagogiska kompetens och hitta nya förhållningssätt till verkligheten.³⁴ Ett mål som ska uppnås enligt Lpo 94 är att varje elev ska ”ha utvecklat förståelse för andra kulturer”.³⁵

²⁶ Lindkvist & Simonsson (2007) <http://www.diva-portal.org/sh/abstract.xsql?dbid=1104> (2007-12-07) s 10

²⁷ Parszyk (1999) s 56

²⁸ Olsson (1999) s 30

²⁹ Jonsson (1999) s 19

³⁰ SOU (1996) s. 10

³¹ SOU (1996) s. 7

³² Roth (2004) s 11

³³ Roth (2004) s 11

³⁴ (2007-12-07)

³⁵ Lpo 94 s 15

Mångfald kan delas upp i två grenar, den ena är *mångkulturellt* och det definieras som ett pluralistiskt tillstånd i samhället, det vill säga många olika livsstilar, erfarenheter och språk i samhället. Den andra grenen är *interkulturellt* och den definieras i som en process eller handling för att uppnå en ökad förståelse och respekt för olikheter i kulturella uttryckssätt.³⁶

En person som har ett interkulturellt synsätt, intresserar sig för andra kulturer och är beredd att ta till sig dem samtidigt som hon eller han vill dela med sig av sin egen kultur; det handlar om ett slags dynamiskt växelspel mellan olika kulturer, om interaktionen.³⁷

När man diskuterar begreppet mångfald i USA använder man sig av begreppet ”managing diversity”, det översätts med att leda och hantera olikheter. Enligt Gabriella Nilsson Fägerlind ger översättning ”managing diversity” ett endimensionellt perspektiv. Hon menar att det perspektivet bara speglar blandningen av olikheter och det skulle behövas fler dimensioner av begreppet. Mångfald är en paradox eftersom det handlar om att se likheterna i det som verkar olikt men också om att se styrkorna i olikheterna.³⁸ Mångfald definieras av Daina Alm ”som ett sätt att beskriva olikheter i en grupp”.³⁹ Samhället som vi lever i är normativt och vi har ram att infinna oss i, det finns tydliga riktlinjer och vad som är rätt och fel, därför kan det vara svårt för vissa att integreras. Skolan representerar en medelklasskultur men framförallt av manliga normer.⁴⁰ Vi lever i en mångfald och de barn som växer upp i dagens samhälle kommer förr eller senare att möta samhällets mångkulturalism.⁴¹ Fördomar föds av brist på kunskap och de måste synliggöras för att man ska lära sig att värdera allas unika egenskaper och se de som berikande.⁴² Som det framkommer i texten definieras mångfald på olika sätt och den definitionen som överstämmer med vår uppfattning av begreppet är den definition som Sveriges riksdags benämner och som framkommer tidigare i studien. Maning diveristy är högst relevant i vår studie eftersom som lärare ledar man mångfald i klassrummet, eftersom alla elever är olika

³⁶ Lahdenperä (1995) s 120 ff

³⁷ SOU (1996) s 135

³⁸ Fägerlind (2004) s 8

³⁹ Alm (1999) s 21

⁴⁰ SOU (1996) s 18

⁴¹ SOU(1996) s 15

⁴² Parszyk (1999) 61

och av den anledningen är det viktigt att få ökad kunskap och ett inkluderande arbetsklimat för att alla elever ska få en likvärdig utbildning och att alla blir sedda och hörda.⁴³

1.6 Skolans roll och vision

Få upplevelser är så avgörande för en människa som hennes skolgång. I skolan formas den unga människan för sitt vuxenliv som yrkesverksam, som social varelse, som medborgare. Få verksamheter betyder så mycket för ett samhälle som utbildningen. De kunskaper och färdigheter som invånare förvärvar där är förutsättning inte bara för en ekonomisk utveckling utan för hela samhällslivet/... /⁴⁴

Det svenska skolsystemets viktigaste faktor är att alla ska ha en möjlighet till en utbildning oberoende av ekonomiska och sociala förhållande. I och med detta utgör skolan en betydande roll för att demokratin ska upprätthållas.⁴⁵ Visionen i den svenska skolan är att eleverna ska *välja* värderingar men ur ett sociologiskt perspektiv menar man att värderingar *lärs in*.⁴⁶ Den svenska skolan har en strävan att vara en skola för alla men barn som socialiseras med kulturella värderingarna som råder i hemmet möter ofta en skola med andra värderingar. Detta kan bidra till att konflikter uppstår eftersom synen på skolan går isär. Föräldrars och lärarens pedagogiska förhållningssätt kan möjligen tolkas som om skolan inte är tolerant mot elever från lägre sociala grupper, eftersom lärarna oftast tillhör medelklassen har de en annan förförståelse än eleven. En undersökning visar att barn ifrån medelklasshem använder sig av fler abstrakta begrepp vilket stämmer överens med lärarens sätt att tala medan barn ifrån arbetarklassmiljöer uttrycker sig med konkreta begrepp vilket i sin tur kan medföra att det lättare kan skapas missförstånd med lärare och skola.⁴⁷ Ambitionen i vårt skolsystem har varit att alla elever ska ha en möjlighet till en likvärdig utbildning, men denna ambition ifrågasätts då varje klassrum är en blandning av barn med olika förutsättningar, dessa skiljaktigheter kan vara alltifrån elevernas intellektuella, känslomässiga, kulturella och

⁴³ Fägerling (2004) s 44

⁴⁴ Runfors (2003) s 67

⁴⁵ Parszyk (1999) s 70

⁴⁶ Runfors (2003) s 131

⁴⁷ Parszyk (1999) s 65 ff

ekonomisk uppväxtmiljöer och förutsättningar.⁴⁸ Kritik som det svenska skolsystemet har fått är att skolornas upptagningsområde varit geografiska och därmed skapat segregation.⁴⁹

Skolan som organisation har förändrats genom åren. En tydlig förändring som skolan genomgick var vid slutet av 1990-talet då skolan gick ifrån att vara en statlig styrd till en decentraliserad skola.⁵⁰ Detta förändrade både lärarens uppgift och roll dels genom att lärarens profession lyftes fram men även genom att läraren skulle vägleda och handleda sina elever i deras lärande. Läraren skulle tillsammans med skolledningen utveckla skolan till en lärande organisation.⁵¹ En lärandeorganisation går ut på att det finns möjligheter att utbyta erfarenheter och utveckla kompetensen mellan medarbetarna och att dessa erfarenheter och kompetenser tas tillvara i organisationen.⁵²

Det är viktigt att definiera och identifiera kulturen som råder på skolan för att kunna skapa en bra utgångspunkt och en plan för mångfaldsarbete. Även om man kan urskilja vilken skolkultur den enskilda skolan har är det viktigt att vara medveten om att det finns grupperingar och olika föreställningar om rollen som lärare.⁵³ En uppmuntran och värdering av mångfald blir i förlängningen ett sätt att lyfta fram kreativiteten hos människor och skapar en vision om en miljö utan normer för vad som är rätt och fel avseende personlighet, utseende och ursprung.⁵⁴

1.7 Metod och material

Nedan kommer vi att redovisa hur vi har gått tillväga för att kunna nå uppsatsen ändamål. Utifrån våra frågeställningar har vi bestämt oss för vilka tekniker vi skulle använda oss av när vi skulle genomföra arbetet. Eftersom vi fick begränsa oss har vi varit tvungna att göra ett slumpmässigt urval.⁵⁵ Vår målgrupp för studien har varit fem behöriga lärare samt

⁴⁸ Garpelin (1998) s 25

⁴⁹ Garpelin (1998) s 24

⁵⁰ <http://www.fof.se> (2007-12-08)

⁵¹ Blossing (2003) s 22

⁵² Olsson(2004) s 32

⁵³ Olsson(2004) s 20

⁵⁴ Alm (1999) s 22

⁵⁵ Patel och Davidsson (2003) s 54

rektorer⁵⁶ i två skolor. Vi bestämde oss för att göra en kvalitativ undersökning där vi har sammanlagt genomfört tolv djupintervjuer i två olika skolor.

Urval av skolor/informanter

Vi kontaktade skolorna och tillfrågade lärare och rektorer om de kunde tänka sig att ställa upp som informanter i vår studie. Slumpvis var det fem lärare i varje skola samt skolornas rektorer som bestämde sig för att vara delaktiga i vår studie. Vi kommer vidare i studien att kalla dessa arbetsplatser för Skola 1 och Skola 2.

I skola 1 var det tre kvinnliga lärare, två manliga lärare samt två kvinnliga rektorer som erbjöd sig att bistå oss med information till vår studie. I den andra skolan var det två manliga och tre kvinnliga samt en kvinnlig rektor som deltog i vår studie.

Skola 1 är beläggen i en förort till Stockholm och ligger i ett bostadsområde där det finns en blandning mellan hyresrätter, villor och bostadsrätter. Enligt lärarna på skolan har den tidigare varit socialt belastad, med hög arbetslöshet och en hel del familjer med drogproblem, men idag är den socioekonomiska blandningen heterogen, dels för att en ny stadsdel med bostadsrätter har byggts i närheten av skolan, främst för att skolan har tagit emot en hel del nyanlända elever. Enligt skolan går det 40 procent elever med annat modersmål än svenska i skolan. Denna siffra kommer att öka i framtiden.

Skola 2 är centralt belägen i en mindre mellansvensk stad och här är det en blandning av hyresrätter, bostadsrätter och villor. Socioekonomiskt är det blandning mellan arbetarklass elever och medelklass. Enligt rektorn har Gävleborgs län lägst akademisk utbildade invånare. Antalet elever med annan etniskt bakgrund utgör 15 procent av skolans elever men även i denna skola är denna siffra inte statisk utan förändras.

Metod

Vi utförde kvalitativa intervjuer med informanterna vilket innebär forskningen fokuseras utifrån insamling av intervjuer och tolkade och bearbetade. Vi gav intervjupersonerna

⁵⁶ Med det menar vi rektorn samt den biträdande rektorn på dessa två skolor.

utrymme för att svara på frågorna med egna ord och frågorna ställdes utifrån en bestämd ordning.⁵⁷ Vi valde att inte redovisa frågorna för informanterna innan intervjun, detta för att bevara spontaniteten i informanternas svar på våra frågor. Frågorna som vi ställt till våra informanter har en ostrukturerad form, dels för att vi ville att svarsutrymmet skulle vara stort, dels för att det inte ska finnas något givet svar.⁵⁸

När vi formulerade frågorna såg vi till att inte använda oss av främmande och ovanliga ord. I studien har vi använt oss av tre huvudfrågor.

Det var informanterna själva som fick bestämma var intervjun skulle genomföras, detta för att vi är övertygade om att miljön skapar trygghet för informanterna något som i sin tur leder att vi får uppriktiga svar och bidrar till att vår studie blir mer djup. Intervjuerna gjordes enskilt med informanterna och tog mellan tjugo till trettio minuter att utföra. Inför varje intervju tillfrågade vi våra informanter om vi fick spela in samtalet. Efter varje intervjutillfälle transkriberade vi informanternas svar. Några anledningar till att vi bandade in samtalen var att det skapar gynnsammare förutsättningar för oss att följa med i samtalen och för att man får med alla detaljer såsom röstläge etcetera. När vi transkriberat samtalen har vi varit noggranna med att återge det som våra informanter sagt. Vi kommer att citera våra informanter senare i arbetet och detta markerar vi med kursiverad stil.

För att respektera och värna om våra informanternas integritet och för att inte utelämna dem har vi valt att använda oss av fiktiva namn i uppsatsen. Vi kommer av samma anledning att inte redovisa skolornas namn. Vi har upplyst våra informanter att de har möjlighet att ta del av vår uppsats både elektroniskt men även i pappersform. Våra informanternas svar är konfidentiella vilket menas med att vi vet vilka det är som har svarat men dessa uppgifter har vi endast tillgång till. Denna information redogjorde vi för samtliga informanter innan de började svara på frågorna.⁵⁹

Vi vill även passa på och belysa att denna studie är en fallstudie vilket menas med att undersökningen baseras utifrån en mindre grupp och den gäller enbart våra berörda informanter som deltagit i vår studie.⁶⁰

⁵⁷ Patel och Davidsson (2003) s 14

⁵⁸ Patel och Davidsson (2003) s 71

⁵⁹ Patel och Davidsson (2003) s 70

⁶⁰ Patel och Davidsson (2003) s 54

1.8 Tidigare forskning

Vi har hittat och tagit del av en hel del litteratur som behandlar ämnet mångfald men denna litteratur har dock främst behandlat etnisk mångfald. När vi började vår studie och letade efter relevant litteratur upptäckte vi att det inte finns litteratur kring begreppet mångfald utan vi var tvungna att söka litteratur utifrån mångkulturalism, interkulturalism samt etnicitet. Ett centralt tema i litteraturen var att vi lärare måste se till att eleverna bejakar sin identitet, genom att ge dem inflytande och låta dem vara delaktiga i sin skolgång.⁶¹ Som Max Strandberg betonar ska utbildningen ligga nära elevernas vardag och kultur.⁶²

Ann Runfors forskning kring hur lärarens attityder och omedvetna fördomar speglar undervisningen visar att människor tenderar att kategorisera sin sociala omgivning för att kunna urskilja likheter. Hon menar att denna kategorisering inte alltid behöver stämma med den egna självbilden.⁶³ Vidare talar hon om att samhällsfrågor och maktrelationer gestaltas i klassrummet.⁶⁴ Runfors doktorsavhandling som är baserad på fältstudier som hon har gjort i ett antal grundskolor runt om i landet belyser hur skolanställda strävar att nå att invandrabarn i klassrummet inte ska kategoriseras, hur de kämpar för att få en jämlik samhällsstruktur. Detta menar hon inte följs av lärarna eftersom det svenska skolsystemet gör en rekonstruktion av samhällsstrukturen.⁶⁵ Nihad Bunar menar att kategoriseringen av invandrabarn medför att det skapas en segregation som i sin tur leder dels till att dessa elever förlorar självförtroendet men även att skolor med stort antal invandrabarn får sämre status. Han menar att skolans status är viktigt när det gäller vilka förväntningar som förväntas av eleven men även att segregationen leder till att det inte sker ett möte med majoritetssamhället och som i sin tur leder till att fördomar för ”den andre” skapas.⁶⁶

⁶¹ SOU (1996) s 10

⁶² Hultinger och Wallentin(1996) s 111

⁶³ Runfors (2003) s 27

⁶⁴ Runfors (2003) s 21

⁶⁵ Runfors (2003) s 241 ff.

⁶⁶ Bunar (2001) s 286

1.9 Disposition

Studien består av tre huvuddelar. I del ett presenterar och resonerar vi kring studiens syfte, frågeställning som har legat till grund för undersökning samt teoretiska utgångspunkter. Även i detta kapitel har vi redovisat närmare vilken metod vi har använt oss av samt urval av informanter.

I den andra delen har vi fyra olika kapitel. I första kapitlet behandlas hur informanterna upplever sin arbetsplats ur ett socioekonomiskt perspektiv. I det andra kapitlet i del två och som vi kallar för *Vad är kultur?* tittar vi närmare på hur informanter definierar begreppet kultur. Under det tredje kapitlet *Vad är mångfald?* belyser vi informanternas synsätt kring begreppet mångfald. I det fjärde och sista kapitlet *Hem och skola* i del två redovisar vi om mötet mellan skola och hem samt om det finns eventuella konflikter. Om så är fallet, vad handlar dessa konflikter om? Vi har avslutat varje kapitel med en sammanfattande analys samt en konklusion. I den sista delen redovisar vi vårt resultat av studien. Detta gör vi genom att både sammanfatta det vi har kommit fram till och komma med en allmän diskussion.

2. Skolornas upptagningsområde ur ett socioekonomiskt perspektiv.

Orsaken till att vi valde att ta reda på skolornas upptagningsområde ur ett socioekonomiskt perspektiv grundar sig i att vi är intresserade att få reda på *om* området påverkar den dagliga verksamheten och om det är någon skillnad mellan en Skola 1 som är en förortsskola och Skola 2 som är en glesbygdsskola.

Skola 1

På denna fråga svarar samtliga informanter i Skola 1 att det är ett blandat område som tidigare har varit ett arbetarklassområde, men som numera håller på att förändras och bli en blandning mellan arbetarklass och medelklass i takt med att man håller på och bygger ett nytt bostadsrättsområde intill skolan. Skolans rektor Gertrud berättar för oss att det är ett område

med en hel del ensamstående föräldrar och det är inte många som har en akademisk bakgrund. Rektor Gertrud menar att:

Det är ett område med många som är ensamstående, jag kan nästan påstå att det är flest i hela Sverige. Det är inget akademiskt område utan det har blivit en blandning då området har byggts ut. När man tittar på det socioekonomiska är det förhållandevis ganska tungt område med många före detta missbrukare och många från andra länder och kulturer också. Ungefär var tredje om ännu mer har en annan kulturell bakgrund eller så har deras familj det, så det är en härlig blandning.⁶⁷

Gustaf som undervisar i skolan på högstadiet menar att de som bor i området har socioekonomiska svårigheter men som man inte vill visa utåt. Han menar att:

Det är ingenting man går och skyltar med och ingenting som man märker när man kommer utifrån men bakom kulisserna är det så.⁶⁸

Biträdande rektorn Gisela i Skola 1 menar att man ser att området har utvecklats till ett medelklassområde eftersom allt fler barn som börjar skolan har föräldrar som är äldre och som har en akademisk bakgrund, detta har varit sällsynt i området menar hon. Läraren Gunnel talar om för oss att hon inte vet hur skolans upptagningsområde ser ut men antar att det inte finns några sociala problem i området.

Gunnar, Gun och Gunilla som undervisar på högstadiet beskriver skolans upptagningsområde ur ett socioekonomiskt perspektiv som blandat, alltifrån arbetarklass till medelklass, hyresrätter till villor. Gunnar säger

Området här är arbetarklass och lite lägre inkomst och socialt status men det finns ett villaområde och därför går det en del typiska villabarn här i skolan. Men annars är det blandat.⁶⁹

⁶⁷ Rektor "Gertrud"

⁶⁸ "Gustaf"

⁶⁹ "Gunnar"

Skola 2

Svaren bland våra informanter i Skola 2 är att det är en socioekonomisk blandning, alltifrån stad till landsbygd, hyresrätt till bostadsrätt. Både Håkan och Hilde som är lärare i skolan menar att det är barn/ungdomar som kommer ifrån staden och kring liggande landsbygd. Läraren Henrik menar att det är en blandning av medelklass och arbetarklass men att det även bor en del med annan etnisk bakgrund. Han berättar för oss att

Hade ni frågat mig för några år sen hade jag svarat att det bara var svenska medelklassbarn i skolan men nuförtiden har det kommit massa kurder, bosnier och en del somalier. Så därför är det en blandning mellan arbetarklass och medelklass.⁷⁰

Rektorn på Skola 2 tycker det var en svår fråga, det enda hon kunde säga var att kommunen ligger lågt när det gäller utbildningsnivån annars behövde hon siffror eller statistiskt för att stödja sig på. En annan lärare i skolan som vi har valt att kalla Hanna tror att de flesta är medelklass för att det inte finns någon direkt överklass eller arbetarklass i staden. Hon säger:

Vi har några invandrarområden men det är en relativt liten del. Det finns en annan skola i närområdet som har elever från fjorton olika länder. De större grupperna invandrare kommer ifrån forna Jugoslavien, Kurdistan och Somalia.⁷¹

Svaren ifrån informanterna överensstämmer men några informanter i Skola 2 kunde urskilja invandrarområden vilket bidrar till att det blir en viss uppdelning av invandrare och svenskar

⁷⁰ ”Henrik”

⁷¹ ”Hanna”

2.1 Analys

Barn som har olika bakgrund möts på skolans arena, de har skilda sociala, kulturella och ekonomiska kapital.⁷² Varje elev är unik och varje individs bagage ser mer eller mindre olika ut. I Skola 1 berättade Gustaf att upptagningsområdet är socialt utsatt men att det inte är någonting som man visar utåt. Det skulle vara intressant att fråga de som bor i området hur de uppfattar deras område ur ett socioekonomiskt perspektiv, Gustafs perspektiv är subjektivt, det baseras på hur han ser på dem och inte hur de ser på sig själva. Kan det vara så att Gustaf utgår från den normativa ramen som råder i samhället?

Som det framkommer i samtliga informanternas redogörelser är att det finns en blandning mellan barn från olika sociala skikt och om vi återkopplar detta till det som Bourdieu belyser är det den dominerande klassens habitus som fungera som skolans riktlinje, ett exempel på detta är vilka kunskaper som är väsentliga och som lärs ut i skolan. Generellt kan detta medföra att elever ifrån kapital rika hem har en förförståelse och förkunskap som värdesätts och ses som resurs i skolan. Bourdieus tanke kring utbildningssystemet blir i detta fall väsentligt, att skolan fungerar som en katalysator, det vill säga att skolan reproducerar samhällsklasserna och att den dominerade klassens habitus utgör undervisningens form. Skola 1 har enligt informanterna haft svårigheter i form av hög arbetslöshet och enligt rektorn Gertrud är det inte många föräldrar som har en akademisk bakgrund. Eftersom utbildning enligt Bourdieu är ett kulturellt kapital saknar många elever förändrar som innehar detta kapital. I mötet mellan dessa elever och skolan men även elever från hem med stort kulturellt kapital skapas enligt oss en förvirring. Vi tror i enlighet med Bourdieus tankar om utbildningssystemet att barn från medelklassfamiljer genom sin socialisation har förkunskaper som ger försprång i deras lärande. Elevernas resultat och prestation påverkas av vilka krav och förväntningar som lärarna ställer och hur mycket stöd som de får hemifrån.⁷³

I den svenska läroplanen för obligatorisk skolväsende framkommer det med jämna mellan rum att skolan har till uppgift att varje elev ska bejakas och känna sig sedd. Hur ser verkligheten ut? Om vi återgår till begreppet fält pågår det ständigt en kamp mellan individerna om makt och positioner. Vi ser det som en kamp mellan individers önskan om att

⁷² Bourdieu, Pierre (1996)

⁷³ Bunar (2001) s 19

just deras habitus värdesätts. Kan detta bero på att eleverna i tidig ålder vet att det finns uppdelningar, en ram som man måste passa in i.

Eftersom Skola 2 är en av två högstadieskolor i staden, vilket medför att skolan har ett större geografiskt upptagningsområde. Av den orsaken att eleverna inte har möjlighet att fritt få välja skola vidgas området. Däremot i Skola 1 som är en av alla grundskolor som finns tillgängliga i kommunen blir därför upptagningsområdet i de flesta fallen barn ifrån närområdet.

- ❖ Ur ett socioekonomiskt perspektiv finns det en skillnad, i Skola 2 är det en blandning mellan arbetarklass, medelklass, landsbygd och stad. I Skola 1 finns det också en blandning mellan svenskfödda och utlandsfödda, området har varit arbetarklass. Skolan är belägen i ett socialt utsatt område men att det håller på att förändras i takt med att det sker en inflyttning av familjer med en akademisk bakgrund. Den största skillnaden mellan skolorna är att det finns fler elever med en annan etnisk bakgrund på Skola 1.

3. VAD ÄR KULTUR?

Nedan kommer vi att titta närmare på vad våra informanter förknippar kultur med och om de förknippar det till det antropologiska eller det estetiska perspektivet

Skola 1

Våra informanter i Skola 1 kopplar kultur till det estetiska, det vill säga konst, dans, musik och litterära uttryck. Men de nämner även att kultur kan vara traditioner.

Gunilla förknippar kultur till teater och film men också goda maträtter och andra erfarenheter, det ser hon som den klassiska kulturen. Informanterna förknippar även kulturbegreppet med det antropologiska perspektivet. Gunnar förklarar att kultur är "Olika slags kulturyttringar och olika sätt att leva och vara på". Gunnel förklarar kort att kultur för henne är traditioner medan Gustaf klargör att han förknippar kultur med

... Med hur man umgås och hur man väljer att klä sig men även hur man betar sig. Kultur är hur en del människor har valt att göra i olika sammanhang

Rektor Gertrud menar att man måste vara medveten om att man kan tala om kultur utifrån två olika perspektiv och hon förklarar närmare att hon:

/ .../ lägger nog mångkultur framför begreppet kultur om man inte direkt ska sitta och prata om teater, dans, sång, musik, utan det är mångfald som präglar alla samhällen med olikheter och likheter sammantaget.

En liknade förklaring har även biträdande rektor i skolan men hon menar även att kulturen yttrar sig i form av musik litteratur, Hon säger att det är;

Det som har byggts upp under en längre tid och är en gemensam nämnare när det gäller levnadssätt, vanor och yttringar i form av musik och litteratur.⁷⁴

Skola 2

Hanna, en av våra informanter förknippar kultur till det antropologiska kulturbegreppet, hon har så som åsikt att kultur handlar om hur människan lever.

Skolans rektor Helena förknippar kultur till folkmusik. Även om folkmusik är det första som rektorn associerar kultur till menar hon att det skulle vara invecklat att anställa lärare med en annan etnisk bakgrund men ändå finns det en vision hos henne att göra det i framtiden.

Helena berättar att;

Vi försöker vid anställningar att ta in människor med andra kulturer men det är inte alltid smärtfritt, det kan bli en del kulturkrockar.

Håkan som undervisar på högstadiet menar att han förknippar kultur med sport Många fattar nog att det rör sig om Bollnäs om ni har kvar kopplingen till bandy här, . Hilde är den enda

⁷⁴ Biträdande rektor "Gisela"

läraren som menar att begreppet är komplext. Hon fördelar kultur i två läger, den vanliga och den som ses som finkultur. Hon förklarar att;

Kultur för mig är det som man omger sig med. Konst, musik och det sättet man klär sig på, olika smak gällande mat och kläder. Det finns fin och vanlig kultur.

Hanna som undervisar i ämnet religion menar att kultur främst handlar om att man ska särskilja kultur från religionen. Det handlar enligt henne mer om hur individen väljer att leva.

3.1 Analys:

Rektor Helena i Skola 2 menar att kultur och etnicitet är samma sak. En sådan tanke kan enkelt skapa konflikter enligt oss. Boel Westerberg betonar att konflikter och kulturkrockar inte alltid är mellan svenskar och invandrar utan det handlar om oliktankande oavsett vilka som ingår i mötet. Bara för att man tillhör samma etniska grupp behöver man inte dela värderingar.⁷⁵

Rektor Gertrud i skola 1 är den enda som berör båda perspektiven på begreppet kultur, både den antropologiska och den estetiska. Hon uppmärksammar att man måste skilja på kulturbegreppet och menar att man måste bejaka och värdesätta all kulturell mångfald som finns runt omkring oss men framförallt i klassrummet.

Av våra informanternas svar på vad kultur är för dem kan vi konstatera att begreppet är diffust och i enlighet med Löfgren och Ehn finns det ett hundratal olika definitioner. Vi blev överraskade över att det inte var fler informanter förutom Rektor Gertrud som tydligt kopplade begreppet kultur till det antropologiska perspektivet. Vår tolkning av detta är att informanterna distanserar sig till begreppet för att de tror att det finns ett rätt eller fel.

⁷⁵ SOU (1996) s 18

Något som är värt att poängtera är att ingen av våra informanter förknippar kulturbegreppet med ett subjektivt sätt, det vill säga att de inte kopplar begreppet till deras vardagliga liv utan ger en objektiv definitionen, som om det ska vara en definition hämtad ur ett uppslagsverk.

- ❖ Utifrån våra informanter kan vi uttyda att kultur är ett komplext begrepp. Samtliga informanter i studien förknippar kultur till både det antropologiska men även till det estetiska perspektivet. Majoriteten av informanterna i studien beskriver kulturbegreppet på ett objektivt sätt, det vill säga att de inte utgår ifrån sig själva utan enbart förklarar begreppets innebörd.

4. Vad är mångfald?

Under detta kapitel kommer vi att redovisa hur våra informanter tänker kring begreppet mångfald och dess betydelse. Upplever de det som ett hinder eller ses mångfald som en fördel? En annan aspekt som kommer att redovisa i detta kapitel är hur informanterna arbetar med mångfaldsfrågor i sin dagliga verksamhet.

Skola 1

När vi ställer våra informanter frågan vad mångfald är för dem förknippar majoriteten enbart mångfald till etnicitet. Rektorn Gertrud i Skola 1 som är insatt i kommunens mångfaldsarbete, hennes svar skiljer sig ifrån resten av informanternas. Hon menar att mångfald är ett komplext begrepp som inrymmer mer än bara etnicitet och att mångfald kan vara alltifrån från könstillhörighet till klasstillhörighet:

Jag vet ju det att mångfald kan definieras på många sätt men det är möjligheterna att använda olikheter på ett positivt och utvecklande sätt. Vår kommun har lagt fokus på den kulturella och den etniska och språket men mångfald är ju också kön, jämställdhet, sexualitet och handikapp. Eftersom vi jobbar i skolan är inte det andra bitarna lika stora, vi har ju handikappsplaner,

jämställdhetsplaner och mångfaldsplaner men fokus i den här kommunen är på etnicitet och språk.⁷⁶

Den biträdande rektorn i skolan definierar inte klart var mångfald är för henne men däremot poängterar hon att man måste arbeta med mångfald och ha en mångfaldsplan för att alla elever ska integreras.

Eftersom om vi strikt bara ska följa den svenska värdegrunden kommer några att inte innefattas i det. Det är aktuellt att arbeta med mångfaldsfrågor eftersom att det vi har ett blandat upptagningsområde.⁷⁷

Gunilla menar att mångfald för henne är etnicitet och mångfalden är de barnen som hon jobbar med. Gustaf tänker framförallt på olika kulturer som kan mötas men han nämner även genus. Han tycker att det är viktigt att synliggöra begreppets betydelse för att förstå och för att försöka analysera det. Det menar han att man måste göra hela tiden. Gun ser på mångfald som olika sätt att leva på och olika kulturyttringar.

De flesta informanterna i Skola 1 är medvetna om att mångfald finns i deras dagliga verksamhet, eftersom skolan har och kommer att få fler elever med en annan etniskt bakgrund. Lärarna menar att de inte har ett aktivt mångfaldsarbete men Gunnar däremot nämner att;

Vi arbetar med värdegrund och alla människors lika värde. Men det är kanske inte något mångfaldsperspektiv i det. Vad vet jag? Och jag känner inte att det finns ett behov eftersom alla blir lika behandlade.⁷⁸

Enligt lärarna i Skola 1 finns det ingen tydlig efterfrågan för att specifikt arbeta med mångfaldsfrågor, utom Gun, hon menar att man har börjat diskutera kring det. Hon förklarar även att skolans rektor är aktiv inom mångfaldsfrågor men att det inte har nått ut till personalen. Rektor Gertrud förklarar att inom en snar framtid kommer all personal i skolan att få fortbildning i just mångfaldsfrågor.

⁷⁶ Rektor "Gertrud"

⁷⁷ Biträde rektor "Gisela"

⁷⁸ "Gunnar"

Vi kommer att jobba mer aktivt genom att jag har varit med och plockat fram en mångfaldsplan som ska gälla i kommunen. Man har börjat fokusera att just chefer får fortbildning i den etniska, i den kulturella och i det språkliga och personalen här i skolan har haft några föreläsare som har satt igång tankarna, det var en bra föreläsning om omedvetna fördomar.⁷⁹

Då vi frågade informanterna om mångfald ses som en fördel eller hinder för dem menade samtliga informanter att det enbart är en fördel. Gunnar berättar att han är uppvuxen i ett område med ett stor mångfald⁸⁰ och tycker att man vinner mycket på att vara i en miljö med många andra kulturer. Gun har inte reflekterat över om mångfald för henne är hinder eller en fördel, hon menar att mångfald bara finns. Gustaf menar att mångfald ska ses som fördel men att det även kan uppstå konflikter när olika kulturer möts, men istället för att se det som en konflikt ska man se det som en utvecklingsmöjlighet.

... Det finns självklart en del hinder när olika kulturer möts. Motsatsen till mångfald är enkulturellt och då är det jobbigt på ett annat sätt för då utesluter man mångfald och då finns det bara en norm och då är det svårare att förstå andra människor.⁸¹

Gunnel och Gunilla ser mångfald som berikande, att man lär sig av varandra från olika kulturer och traditioner. Både rektorerna ser det som en fördel och menar att alla skolor nuförtiden har ett blandat upptagningsområde och därför ska man arbeta aktivt med just mångfald.

Skola 2

I Skola 2 poängterar Håkan att man först och främst måste konstatera att mångfalden är här för stanna och han menar att det är.

⁷⁹ Rektor "Gertrud"

⁸⁰ Som det framkommer tidigare i texten förknippar Gunnar mångfald till etnicitet.

⁸¹ "Gustaf"

Invandringen som kommer först. Vi har etnisk mångfald här också. Det blir en breddning, förut var det ganska lite invandring här⁸².

Rektorn Helena svarar att hon tänker på ”Invandrare och flyktingar som finns här och på många andra ställen när jag hör ordet mångfald”. Läraren Hilde förklarar däremot att mångfald också kan innebära olika arbetsmöjligheter, kulturer, bakgrunder men också att det kan innefatta olika sociala grupper. Överhuvudtaget menar hon att det är ett stort utbud av allt detta och att det även kan handla om öppenhet i sinnet.

Informanten Hanna beskriver mångfald som;

Mångfald är kultur i alla olika bemärkelser. Det handlar om att visa flera olika sidor av allt, olika områden, både var det gäller människors kulturer, etnicitet, mat och religion.⁸³

Mångfaldsarbete är aktuellt menar samtliga informanter i Skola 2 men att det inte finns någon uttalad och tydlig mångfaldsplan på skolan. Håkan menar att skolan oftast är långsammare än resten av samhället när det gäller utveckling av ett förändringsarbete. Enligt Henrik arbetar skolan med den svenska värdegrunden, detta efter att skolverket poängterat att det saknas.

Hilde tycker att mångfaldsarbete är aktuellt för att

Det är något som hör ihop med eleverna för de har olika bakgrund, de kommer ifrån olika grupper, klasser och länder/.../ Man ska arbeta med mångfald i skolan men det är väldigt luddigt formulerat ifrån skolverket.⁸⁴

För Hanna som undervisar i religion är det självklart med mångfaldsperspektivet men att det inte blir lika självklart när hon undervisar i andra ämnen.

Jag har inte så mycket mångfald i klassrummet om man ser det så. Eleverna är ganska lika, de kommer ifrån samma sociala förhållande man får inte igång diskussionerna men däremot får man det i ämnet religion.⁸⁵

⁸² ”Håkan”

⁸³ ”Hanna”

⁸⁴ ”Hilde”

När det gäller frågan om informanterna ser mångfald som ett hinder eller fördel menar Håkan att man ska se det som en naturlig del i sin dagliga verksamhet och att det inte är något som han längre reflekterar över, han menar att han har blivit van, men att det även kan vara ett hinder då Sverige enligt honom har ett ”... Samhällssystem som är ganska trögt och konservativt”⁸⁶. Han berättar vidare:

Titta bara på vad vi äter/.../ Ungdomsgeneration är väldigt influerad av andra kulturer/.../ Man ska ju använda den kompetensen som kommer hit, den är färdig men vi måste ge dem språket.⁸⁷

Enligt rektorn Helena på skolan är det självklart att det är en fördel och en möjlighet att låta eleverna få ta del av olika kulturer. Läraren Hanna menar också att det är en fördel med mångfald, detta enligt henne gör att det skapas en dialog *mellan* människor istället för att man ska prata *om* varandra. Hon berättar att det dessvärre inte finns någon mångfald på hennes arbetsplats och därför blir mångfaldsarbetet i högsta grad begränsat. Hilde anser att det i allmänhet är en fördel med mångfald, hon säger

Det kan bli ett hinder om det får ha allt för flytande gränser, om vi ser till beteende. Mångfald är bra så länge man vet vad det betyder. Om jag med min kultur och bakgrund har flyttat till ett annat land måste det finnas en viss anpassningsgrad. Det handlar inte om att skala av allt utan man ska bibehålla sin kultur för det har format mig.⁸⁸

Hilde berättar även att mångfaldsbegreppet har blivit ett så kallat ”inneord” och att en hel del människor använder sig av begreppet utan att veta dess betydelse.

⁸⁵ “Hanna”

⁸⁶ ”Håkan”

⁸⁷ ”Håkan”

⁸⁸ ”Hilde”

4.2 Analys:

Mångfald är inget nytt fenomen utan det har alltid funnits mångfald i klassrummet men det har fått en ökad uppmärksamhet under 1900-talet i takt med att Sveriges befolkning förändrades och en större inflyttning skedde.⁸⁹ Enligt vår uppfattning har de flesta informanterna ett begränsat synsätt gällande mångfald. Det kan bero på att fokuseringen oftast i media eller i skolans forum är på etnicitet eller att de inte vet vad mångfald betyder och vad det innebär. Det är ett komplext begrepp och det är mycket som inrymmer sig i mångfaldsbegreppet, det är endast ett fåtal informanter som nämner att mångfald är något mer än etnicitet. Vi har en förståelse till informanternas uppfattning kring mångfald, av den anledning att vi har upptäckt under studiens gång att litteraturen som behandlar begreppet mångfald i regel koncentreras kring etnicitet och kultur.

Läraren Hanna i Skola 2 menar att det inte finns någon mångfald i hennes klassrum, utan att eleverna får läsa om ”dom andra”. Detta är enligt oss i överstämmelse med skolkommittens delbetänkande att det finns mångfald i varje klassrum, alla är vi olika och som vi betonat tidigare är inte mångfald enbart etnicitet, utan det inryms mycket mer i begreppet.⁹⁰ Något som också är värt att poängtera är att Gunnar i Skola 1 och Henrik i Skola 2 berättar att de arbetar aktivt med värdegrunden som ligger till grunden för den svenska skolan, men att det inte inrymmer något mångfaldsarbete i det. Detta är återigen för oss motsägelsefullt eftersom den svenska värdegrunden belyser att de värden som finns i kulturell mångfald måste bejakas samt att alla människors lika värde ska lyftas fram.⁹¹

En annan intressant aspekt som framkommer i Skola 1 är att ledningen och lärarna inte befinner sig på samma nivå vad det gäller skolans mångfaldsarbete. Rektorer i skolan har varit med och utformat en mångfaldsplan som ska gälla i hela kommunen men som det framkommer i samtalen med lärarna⁹² på skolan har man inte tagit steget vidare. Beror detta på tidsbrist, resurser, intresse, eller samarbete mellan ledning och lärare?

⁸⁹ Roth, (2004) s.11

⁹⁰ SOU (1996)

⁹¹ Skollagen paragraf 2

⁹² Det vill säga med våra informanter.

För att kunna skapa en bra utgångspunkt för ett fungerande mångfaldsarbete är det viktigt att identifiera och definiera den skolkultur som råder på den enskilda skolan. Även om man kan urskilja skolkulturen är det viktigt att vara medveten om att det finns grupperingar och olika föreställningar över rollen som lärare. Det vi kan uttyda utifrån Skola 1 är att det är en lärande organisation, det vill säga att det finns möjligheter att utbyta erfarenheter och ett utvecklande av kompetenser mellan medarbetarna samt att man tar tillvara dessa kompetenser i organisationen.

I Skola 2 nämner läraren Hanna att det finns en saknad av mångfald i klassrummet, hon ser mångfald ur ett etniskt perspektiv och som en resurs och vill använda elevernas erfarenheter i undervisningen. Hon efterfrågar det som Skola 1 har, det vill säga den etniska mångfalden och det vi kan uttyda från informanterna i Skola 1 är att mångfalden inte tas tillvara. Det finns en medvetenhet i Skola 1, med bakgrund till att majoriteten av informanterna enbart kopplade etnicitet till mångfald tror vi att lärarna i dagsläget saknar verktygen till hur de ska möta upp och lyfta fram den etniska mångfalden som finns bland skolans elever. Detta bidrar till att pedagogen känner osäkerhet i sin roll enligt oss.

Sammanfattningsvis har båda skolorna en mångfald men på olika sätt men eftersom deras synsätt är begränsad till enbart etnicitet utesluts all annan mångfald, andra grupper som finns i klassrummet. Samtliga informanter i vår studie betraktar mångfald som en fördel, enligt oss kan detta återigen bero på att de definierar mångfald till etnicitet och eftersom en av oss som är delaktig i studien har en annan etnisk bakgrund kan det ha påverkat deras svar, närmare bestämt vi tror att de är försiktiga med att uttrycka rädsla eller en negativ inställning till mångfald. Informanterna på Skola 1 och Skola två är samstämmiga om att mångfald är något aktuellt för båda deras arbetsplats och roll som pedagoger.

- ❖ Mångfald ses av informanterna i samtliga skolor mer eller mindre som etnicitet. Deras uppfattning utesluter automatiskt all annan form av mångfald som finns i klassrummet. Samtliga menar att mångfald är något aktuellt till deras arbetsplats eftersom det svenska samhället har förändrats och en stor invandring har skett. Mångfald ses som en fördel i båda skolorna och Gustaf i Skola 1 menar att mångfald ska ses som berikande.

5. Hem och skola

I detta kapitel kommer vi att titta närmare på hur våra informanter upplever kontakten och mötet mellan hem och skola, upplever våra informanter att det finns eventuella hinder som i sin tur kan skapa konflikter?

Skola 1

I Skola 1 är samtliga informanter samstämmiga om att mötet mellan hem och skola är en viktig del och betydelsen av att kunna föra en dialog med föräldrarna. Både Gun och Gunnel tycker inte att det finns några konflikter i mötet mellan skolan och hem. Medan Gunilla menar att det kan uppstå konflikter med utländska föräldrar dels tror hon att det kan beror på att

... Utländska föräldrar har förväntningar hur den svenska skolan ska vara och när verkligheten inte ser ut som de vill. Det kan lätt bli en höna av en fjäder. Men då har vi alltid ett samtal och ofta löser vi konflikten relativt snabbt. Språkligt hinder är oftast en faktor som spelar roll men då får man ta hjälp av modersmåls läraren.⁹³

Gunnar menar däremot att konflikter som uppstår mellan skola och elevernas hem i vissa fall beror på att det finns en del föräldrar som inte är toleranta mot folk som andra länder, han menar att det är dessa föräldrars rasistiska åsikter som förorsakar konflikter med skolan. Gustafs svar samstämmer med Gunnars och han berättar att han tycker att det finns konflikter med en del hem, en del föräldrar som har fördomar för människor med annan bakgrund. Han säger att.

Man löser konflikter genom att ha diskussion och försöka att prata och försöka visa det positiva med mångfald. Vi har och haft på senare år en blandning när det gäller mångfalden bland personalen.⁹⁴

⁹³ "Gunilla"

⁹⁴ "Gustaf"

Han talar vidare om att dessa fördomar som en del människor har kan enligt en del biologer bero att:

... Att det är mänsklig natur att vi har det i generna att man är lite rädd för det som är obekant och främmande och forskning på hjärnan visar att hur fri och öppen man än är så säger hjärnan att man ska vara rädd för det främmande. Nu kan man undra hur de gör dessa forskningar men rent biologiskt har man kommit fram till det. Sen är det ett inlärt beteende eller förnuft som tar över och antingen om man har lärt in att det inte är någon fara att möta någon som ser annorlunda ut eller har en annan kultur eller om man ser sig själv som normen och alla andra är annorlunda. Det handlar om att hjälpa och stötta lärare som kommer från andra kulturer och när språket blir en begränsning. Övervägande tror jag att föräldrarna inte ser så mycket på härkomst utan mer på kompetens.⁹⁵

Biträdande Rektor Gisela beskriver att trots att det är en bra blandning i skolan mellan eleverna, att man umgås över gränser både i skolan och utanför märker hon att det finns negativa tongångar bland skolans etniskt svenska elever. Hon berättar att

Exempelvis var det ett reportage om skolans ombyggnation och när journalisten frågade en elev i årskurs fyra om hur det känns att det är så trångt på skolan nu svarar eleven att det är så här trångt för att det har kommit så många invandrare till Sverige. Det är ju inte barnet som tycker så utan är den är påverkad hemifrån. Det är sällan vi hör sådan kommentarer men när vi har skolråd hör vi ibland sådana tongångar hos en del föräldrar och vi har haft livliga och häftiga diskussioner och det blir som två läger bland våra föräldrar, det är ju inte alla föräldrar som tycker så. Man får då synliggöra och lyfta fram att man inte får säga så och komma vidare. Det är enkelt att barn och ungdomar har en schablon åsikt och då behöver man inte tänka så mycket men om det är någon som försöker ta håll i föreställningen så måste man börja reflektera och då är det mycket svårare. Förra året i en årskurs 9 var det några som hade rasistiska tongångar och då anordnade vi temadagar om just rasistiska fördomar

⁹⁵ "Gustaf"

och resultat blev väldigt bra. Det är viktigt att prata om det för annars blir det lätt barriärer mellan eleverna.⁹⁶

Rektor Gertrud har attityden att det är accepterat att alla inte tycker likadant men det grundläggande är att det finns dialog och samspel mellan hem och skola. Hon berättar att

Det är synd att ni inte var närvarande i kyrkan imorse för där fanns alla elever och till och med föräldrar som kom in med sina sjalar, det var väl en elev som inte ville delta i ceremonin och det är okej men gör inte en stor affär av det, det är en tradition och man njuter av att se alla där och binda alla samman. Det har blivit en trend i en del skolor som har slutat att ha ceremonier i kyrkan och personligen tycker jag att det är fel. Vill man ha ceremonier i kyrkan så är det en tradition det handlar inte om någon religion utan det är i allra högsta grad vårt västerländska kulturarv.⁹⁷

Skola 2

Enligt läraren Håkan befinner sig föräldrarna i periferin. Kontakten han har med föräldrar är genom utvecklingssamtal, han säger att kontakten mellan hem och skola ofta blir en negativ möte. Något han även nämnde är att allt förändras och att det är en annan generation idag, en generalisering är att det är curling föräldrar idag till skillnad från föräldrar som föddes på 50-talet som lät sina barn ha fria tyglar men under ansvar. Även Hanna anser att föräldrakontakten sker genom utvecklingssamtal och att kontakten med föräldrar är viktig. De konflikter som kan uppstå är inte mötet med föräldrarna utan mötet med det nya som enligt henne är religion, kultur och tradition. Hon säger:

Barnen har svårt att ta emot det nya och då handlar det inte om att föräldrarna har sagt att det är något konstigt utan för att de inte är vana. Finns det olikheter så ökar toleransen med tiden./.../ Jag har använt mig av Dorothea Rosenblad och hon talar om att använda sig av mångfalden i klassrummet men det saknar jag, diskussionen blir därför mer teoretisk.⁹⁸

⁹⁶ Biträdande rektor "Gisela"

⁹⁷ Rektor "Gertrud"

⁹⁸ "Hanna"

Utvecklingssamtalet är också det tillfället då läraren Hildes möter vårdnadshavarna. Hennes önskan är att det skulle finnas ett större föräldraengagemang. Henrik menar att han öppnar dörren i skolan för alla föräldrar men annars är det genom skolrådet som föräldrarna får en inblick och har en chans att påverka verksamheten. Rektorn Helena anser att det finns ett hinder när skolan möter hemmet. Hon menar att:

Vi har utvecklingssamtal och om jag tänker på invandrabarnen eller de nyanlända barnen då föräldrarna inte kan språket så kommer de inte. Det är lite bökigt med tolk så då tar vi samtalen med eleven istället, de vet ju hur den svenska skolan ska vara.⁹⁹

5.1 Analys:

Att vi lever i ett normativt samhälle och att skolan som institution utgår ifrån en medelklasskultur med manliga normer är ett faktum¹⁰⁰, vi anser att det bidrar till att många barn inte blir synliggjorda. Eftersom det idag är en blandning i klassrummen och som vi betonat tidigare i texten utgår man ifrån medelklassnormen, upplever och erfar elever från andra sociala skikt men även elever med en annan etnisk bakgrund sig utanför.

I Skola 1 framkommer det i Gunillas svar att invandrarföräldrar har förväntningar på hur den svenska skolan ska vara, och när inte dessa förväntningar passar in uppstår det konflikter. Detta är enligt oss normalt då skolan idag inte ser ut som den gjorde förr samt att den svenska skolan skiljer sig ifrån andra länders utbildningssystem. Skolkulturen som råder i skolan nuförtiden kan krocka med det som barnen socialiseras i, här kan man även koppla in Bourdieus idé om habitus. Invandrarföräldrars tankekarta ser inte alltid ut som den som skolan värdesätter, dessa kan sakna de rätta kapitalen som uppskattas i samhället, här kan man även tillägga att detta även gäller de som inte kommer ifrån medelklassfamiljer. Vår informant Gustav i Skola 1 förklarar med en tveksamhet till hur forskningen har utförts, den forskningen visar att människan biologiskt sätt antingen utifrån förnuftet eller med ett inlärt

⁹⁹ Rektor "Helena"

¹⁰⁰ SOU (1996) s 18

beteende talar om att det inte är någon fara att möta en annan kultur eller att man ser sig själv som normen och alla andra som något annorlunda.¹⁰¹

Det framkommer i Gunnars och Giselas svar att det finns en del föräldrar med negativa tongångar och främlingsfientliga åsikter i Skola 1 och eftersom barnen lär sig och socialiseras i hem med fördomar kommer dessa föreställningar att överföras till dem och som i sin tur kommer att medföra en dissonans mellan barnets habitus och det dominerande samhällets.¹⁰²

Rektor Helena i Skola 2 menar att en hel del av invandrarföräldrarna saknar det svenska språket och därför är de inte delaktig i sina barns skolutveckling och av den orsaken samtalar lärarna med eleven istället. Här kan man se tydliga tecken på att hon anser att föräldrarna till dessa barn saknar ett habitus som innehåller ett kulturell kapital, i detta fall i form av språk. Barn som saknar ett kulturellt kapital har inte lika lätt att ta del och orientera sig i utbildningsväsendet som barn ifrån den dominerade klassen har. Här menar vi att utbildningsväsendet fungerar som en katalysator när det gäller reproduktionen av klass systemet.

Om vi går tillbaka till mångfaldsbegreppet, avgränsades det av flera informanter enbart utifrån ett etniskt perspektiv. Efter våra informanternas resonemang tror vi att, om man är medveten om att mångfald finns är det tyvärr också enklare att se konflikterna. Men konflikter uppstår oavsett. Hade de haft en annan definition av begreppet mångfald tror vi att konflikterna som de upplever i mötet mellan hem och skola hade sett annorlunda ut. I jämförelse mellan Skola 1 och Skola 2 kan vi urskilja att Skola 1 är medveten om den mångfald som de har¹⁰³ medan Skola 2 har inte enligt informanterna en lika stor mångfald. I den sist nämnda skolan belyser våra informanter i deras svar att mötet med hemmet sker genom utvecklingssamtal och föräldramöten, det var inga konflikter som synliggjordes eller erkändes. Till skillnad från Skolan 2 menar man på Skola 1 däremot att konflikter finns. Fördomar föds av okunskap och synliggörandet av dem skapar en förutsättning att bejaka

¹⁰¹ ”Gustav”

¹⁰² Bourdieu (1996) s 18

¹⁰³ Majoriteten av informanterna på Skola 1 kopplar mångfald till etnicitet och klass skillnader.

allas unika egenskaper.¹⁰⁴ För att förebygga sådana attityder är det viktigt att man för en dialog med eleven och hemmet.

- ❖ Båda skolorna lägger vikt vid kontakten mellan hem och skola. Det som framkommer i skola 2 är att de inte tar upp några särskilda konflikter utan de betonar bristen av föräldrakontakt. I skola 1 handlar konflikterna om meningsskillnader gällande förväntningarna på den svenska skolan men även en del föräldrars fördomsfulla åsikter.

6. Resultat

Syftet för denna studie har varit att undersöka och jämföra hur lärare och ledning på två skolor ser på mångfald och om mångfald är aktuellt till deras dagliga verksamhet och om det finns någon skillnad mellan Skola 1 och Skola 2.

Om vi utgår till våra egna tankegångar som vi hade i början på vår lärarutbildning kopplade vi enbart etnicitet till mångfald, vilket även majoriteten av informanterna gjorde. Det som tidigare har framkommit i studien är att media vanligen fokuserar och kastar blicken på etnicitet när det diskuteras kring mångfald. Vi har också som tidigare nämnts att stor del av litteratur behandlar mångfald utifrån etnicitet men också kön. Vi blev inte överraskade över våra informanternas svar i båda skolorna kring deras uppfattning av mångfald.

Vi har använt oss av två övergripande frågeställningar för att nå studiens ändamål, nämligen:

- Vad betyder mångfald för informanterna?
- Hur påverkar det deras dagliga verksamhet?

Betydelsen av mångfald för våra informanter varierar. Trots att Skola 1 har fått fortbildning kring mångfald och de har haft temadagar kring omedvetna fördomar verkar deras föreställningar om att mångfald är etnicitet leva kvar. Även om informanterna kopplar mångfald till etnicitet är samtliga informanter i både skolorna medvetna om att barnen i klassrummen är olika, oavsett om de befinner sig i ett klassrum beläggen i ett segregat

¹⁰⁴ Parszyk (1999) s 61

område är arbetet med mångfald aktuellt. Med bakgrund av detta ser alla lärare all form av mångfald och inte enbart etnicitet, och som läraren Hilde i Skola 2 uttryckte sig att

Det är ett inneord och sånt tycker inte jag om. Man slänger begreppet mångfald omkring sig och man kanske inte vet vad det betyder.¹⁰⁵

Vi två som har skrivit denna uppsats har under lärarutbildningens gång, uppmärksammat tendenser hos lärare om att det förenklar undervisningen genom att kategorisera eleverna. Å ena sidan tror vi detta beror på att människan har tendens att strukturera omgivningen för att uppnå en ordning, ett skapande av ”vi och dom” tänkande, och enligt oss blir detta beteende riskabelt när man försöker omvandla *dom* till vad *vi* är. I skolan ska vi sträva till att eleverna lär sig vilka de är och inte vilka de kan bli. Det vi har upplevt är att det finns förväntningar ifrån både skolan och hemmet. Gunilla i Skola 1 menar att invandrarföräldrar har förväntningar hur den svenska skolan ska vara medan Rektor Helena i Skola menar att språkhindret som vissa invandrarföräldrar har orsakar oengagemang ifrån deras håll. Här menar vi att okunskap om den ”andre” leder till att förväntningarna, skyldigheterna och rättigheterna rasar från båda håll, skolan och hemmet. En av våra uppgifter som lärare ska vara att minska avståndet mellan elevernas två världar, detta för att både hem och skolan har en viktig och betydelsefull funktion i elevernas liv.¹⁰⁶

Pierre Bourdieu menar att skolan har en viktig funktion när det gäller att återskapa den samhällsordningen och han menar att skolan är formad utifrån den dominerade klassen habitus, tankekarta. Det är inte konstigt att det uppstår en konflikt men tanke att på att det ständigt pågår maktkamper i samhället om vems habitus som ska värdesättas och vara rådande. Å andra sidan talar man ständigt om att skolan ska vara en ”skola för alla”, och man se till de olika kapitalen som barnen besitter. Kapitalen är en resurs och de värdesätts utifrån den kontext man befinner sig i. Den sociala klassen som barnen föds in i är avgörande för vilket kulturell kapital man får.¹⁰⁷ eleverna med stort kulturella kapital får ett försprång i undervisningen och de ses som engagerade och duktiga elever medan elever med mindre kulturellt kapital oftast hamnar efter i skolarbetet. Visionen som skolan har och som tydligt framgår i Lpo 94 är att alla elever ska ha rätt till en likvärdig utbildning ”oberoende av kön,

¹⁰⁵ ”Hilde”

¹⁰⁶ Wallentin (1996) s 298

¹⁰⁷ Jonsson (1999) s 67

geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållande/.../”¹⁰⁸men vi anser att man måste vara först och främst medveten om den utgångspunkt som man som pedagog men även skolan som institution har. Med det menar vi att man måste ifrågasätta den norm som råder i samhället och i skola och även att se till hur dagens samhälle ser ut. Vilka lever här och nu?

Varje process som avslutas leder till att man blickar framåt och om vi skulle få möjlighet till att göra en uppföljning till denna studie skulle vi fokusera oss på hur elever upplever mångfalden i skolan.

Som avslutningsvis vill vi förklara närmare varför vi har valt att illustrera framsidan av vårt arbete med olika djur som möts av sin lärare som är fast besluten av att de måste klättra upp i träden för att de ska få en likvärdig utbildning. Liknelsen här är återigen en påminnelse om att alla elever besitter olika erfarenheter och har olika förutsättningar. Som vi belyst tidigare i texten är elever som tusentals olika fisksorter och vi lärare som fyr i det mörkaste havet, vi har till uppgift att vägleda dem i deras sökande.

¹⁰⁸ Skollagen paragraf 2

Referenslista

Otryckta källor

Lindkvist, Elisabeth; Simonsson, Christin (2007) Interkulturellt förhållningssätt: Är det något givet i den svenska kommunala skolan?

<http://www.diva-portal.org/sh/abstract.xsql?dbid=1104> [2007-12-07]

www.sverigemotrasism.se[2007-12-06]

www.riksdagen.se [2007-12-01]

www.fof.se[2007-12-08]

Muntliga Källor

Namn: "Gunilla"

Intervjudatum: 2007-11-14

Namn: "Gunnar"

Intervjudatum: 2007-11-14

Namn: "Gun"

Intervjudatum: 2007-11-14

Namn: "Gustaf"

Intervjudatum:2007-11-16

Namn: "Gunell"

Intervjudatum: 2007-11-16

Namn: Rektor "Gertrud"

Intervjudatum: 2007-12-07

Namn: Biträdande rektor "Gisela"

Intervjudatum: 2007-12-07

Skola 2

Namn: "Håkan"

Intervjudatum: 2007-11-22

Namn: "Hanna"

Intervjudatum: 2007-11-22

Namn: "Hilde"

Intervjudatum: 2007-11-26

Namn: "Henrik"

Intervjudatum: 2007-11-26

Namn: Rektor "Helena"

Intervjudatum: 2007-11-26

Tryckta källor

Alm, Daina (1999). *Fördel mångfald. En tankeväckare om mångfald i organisationer.*

Uppsala: Uppsala publishing house Ab

Blossing, Ulf (2003). *Skolförbättring i praktiken.* Lund: Studentlitteratur

Bourdieu, Pierre (1996). *Homoacademicus.* Stockholm: Brutus Östlings bokförlag

Symposion

- Bunar, Nihad (2001). *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag Symposion
- Ehn, Billy & Orvar, Löfgren (2001). *Kulturanalyser*. Malmö: Gleerups utbildning Ab
- Frykman, Jonas (1998). *Ljusnande framtid! Skola, social mobilitet och kulturell identitet*. Lund: Historiska media
- Fägerlind, Nilsson Gabriella (2004). *Mångfald i praktiken – handbok för verksamhetsutveckling*. Uppsala: Uppsala Publishing house AB
- Garpelin, Anders (1998) *Skolklassen som ett socialt drama*. Lund: Studentlitteratur
- Gerle, Elisabeth (1999). *Mångkulturalism- för vem?* Nora: Nya Doxa
- Wallentin, Christer m fl (1996). *Den mångkulturellaskolan* Lund: Studentlitteratur
- Lahdenperä, Pirjo m fl (1995) *Interkulturella läroprocesser*. Stockholm: HLS Förlag
- Läraryrkesförbundet (2006). *Lärarens handbok*. Stockholm: Läraryrkesförbundet
- Institutionen för pedagogik och didaktik (1999: 12). *Mångkulturella skolan – ideal kontra verklighet. Modersmålläraarnas arbetsvillkor i Göteborg i ett sociologiskt perspektiv*. Göteborg: Göteborgs universitet
- Olsson, Eric m fl (1999). *Etnicitetens gränser och mångfald*. Stockholm: Carlsson Bokförlag
- Parszyk, Ing-Marie (1999). *En skola för andra. Minoritets elevers upplevelser av arbets- och livsvillkor i grundskolan*. Stockholm: HLS Förlag (Diss)
- Patel, Runa & Bo; Davidsson (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Roth, Ann-Katrine (2004). *Mångfaldsboken. Från teori till praktik*. Stockholm: Norstedts Juridik AB

Roth, Hans- Ingvar (2005). *Mångkulturalismens utmaningar*. Lund: Studentlitteratur

Runfors, Ann (2003). *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar. En studie av hur invandrarskap formas i skolan*. Stockholm: Bokförlaget Prisma

Skolkommitténs redovisar 1 996:43. *Krock eller möte. Om den mångkulturella skolan*. Stockholm: Nordstedts Tryckeri AB